

Posudek disertační práce

Název: (De) Institucionalizace výchovné péče o ohrožené děti v České republice.

Autor: Mgr. Egon Střihavka

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph. D.

Studijní obor: Pedagogika

Předložená disertační práce je tematicky aktuální, zpracování tématu je společensky prospěšné s ohledem na krizi rodiny a její rizika ve vztahu k dětem. Tématem patří disertační práce ke studijnímu oboru Pedagogika, i když autor usiluje o posun v chápání a poznání souvislosti péče o ohrožené děti z pohledu několika vědních oborů a to nejen pedagogiky, ale i speciální pedagogiky, sociální pedagogiky a sociální práce, psychologie v legislativním kontextu. Název práce odpovídá jejímu obsahu.

Cílem práce, formulovaným v úvodu, je „zjištění, jak se přeměňuje systém péče o ohrožené děti na základě legislativou stanovených změn, jak se změny projevují ve výchovně vzdělávacím systému v zařízeních náhradní výchovné péče pohledem pracovníků Orgánu sociálně právní ochrany dětí a pedagogických pracovníků činných ve vybraných zařízeních a jaký vliv mají změny na jejich práci a na jejich osobnost.“ Zjišťování je výzkumným postupem, z toho důvodu se domnívám, že formulace hlavního cíle měla být vyjádřena spíše jako popis, charakteristika, vysvětlení atd. Dále je hlavní cíl disertační práce konkretizován pro její teoretickou i empirickou část. Zde je již zřetelné, co bude předmětem autorova zájmu. V teoretické části se jedná o „uvedení nejdůležitějších historických i obecných začlenění fenoménu péče o ohrožené děti...“, v empirické části jde o „zhodnocení procesu deinstitutionalizace péče o ohrožené děti v České republice...“ Autor rovněž zmiňuje interpretaci a komparaci, zvažování souvislostí k vlivům, dopadům a prognózám ve výchově a vzdělávání ohrožených dětí, které jsou umístěny v systému náhradní výchovné péče.

Disertační práce je rozdělená na část teoretickou a empirickou. V teoretické části se autor zabývá v první kapitole vysvětlením teoretických koncepcí jako východisek pro studovanou tematiku ohroženého dítěte v náhradní výchovné péči a jeho vývoje v souvislosti s transformací systému péče o ohrožené děti. Druhá kapitola je věnována ohrožené rodině a ohroženému dítěti. Obsahem třetí kapitoly je systém péče o ohrožené děti a jejich rodiny

v souvislosti se současnými preferencemi (proces deinstitucionalizace). Ve čtvrté kapitole je pojednáno o determinantách možného ohrožení dětí. V páté kapitole jsou charakterizovány instituce, které se podílejí na zabezpečení péče o ohrožené děti. Snahou autora je uchopit téma co nejširě, v souvislostech. To je chvályhodné, ale pokud není do zpracovávání obsáhlého textu zapojen i dostatečný nadhled opírající se o myšlenkové procesy analýzy, syntézy, hodnocení a komparaci, tak je text pouhou deskripcí. Myšlenky v kapitolách jsou často „poskládané“ za sebou (bez propojení). Často dochází k opakování již řečeného, i když v různých kontextech. Na konci kapitol autor shrnuje nejdůležitější závěry z kapitol, což pozitivně přispívá k přehlednosti obsahu.

V empirické části disertační práce jsou představeny nejdříve cíle výzkumu, dále je pojednáno o etických limitech výzkumu, metodologii výzkumu, charakteristice výzkumného vzorku a o výzkumných otázkách. Následuje podrobná analýza, kategorizace a interpretace souborů. Součástí empirické části jsou diskuse a závěry výsledků. S ohledem na stanovené cíle zvolil autor správně kvalitativní výzkumný přístup, pracoval technikou polostrukturovaného rozhovoru, využil analytický postup. Odpovědi respondentů byly považovány za jejich hodnocení reálného obsahu současného stavu systému péče o ohrožené děti v České republice. Rozhovory byly autorem nejdříve doslovně přepsány, a potom zpracovány pomocí třístupňového kódování (otevřeného, axiálního a selektivního). Dále pracoval autor s kategoriemi, mezi kterými se snažil hledat vzájemné vztahy a souvislosti, které rovněž interpretoval a komparoval s teoretickými východisky. Obsahové zaměření výzkumných otázek považuji za diskutabilní. Také pro tuto část platí, že se několikrát opakovalo již uvedené.

Celou práci ukončují závěr, shrnutí a seznam použité literatury a příloh.

Práce s literaturou: Z hlediska počtu a odborného zaměření uvedl autor dostatečný počet titulů především z českého, ale i anglického jazykového prostředí. Ve vlastní práci jsou však často uváděny a opakovány myšlenky od několika odborných autorů (i když významných) a především také starší odborná literatura. Odkazy na použitou literaturu odpovídají normě.

Formální zpracování textu: Je na odpovídající úrovni. Text je přehledný, vyskytují se pouze drobné chyby v interpunkci a v gramatice.

Shrnutí:

V disertační práci je řešeno zajímavé a aktuální téma, které odpovídá studovanému oboru. Cíle jsou vymezeny již v úvodu práce. Jsou srozumitelně formulovány a v teoretické i empirické části práce naplněny. Pozitivně hodnotím celkovou koncepci textu. Návaznost kapitol je logická. Teoretický kontext je odpovídající a vytváří dobré východisko pro empirickou část práce. Obsahové zaměření výzkumných otázek vede k domnění, že autor se zajímal o všeobecně a již delší dobu známé skutečnosti. Jinak autor dokázal vhodně zvolit a zrealizovat kvalitativní výzkumné šetření založené na technice polostrukturovaného rozhovoru vlastní konstrukce. Výsledky rozhovorů byly analyzovány pomocí kódování a dále, interpretovány a komparovány. V celém textu se některé myšlenky a zjištění několikrát opakují, což někdy vede ke zbytečné zahuštěnosti a nepřehlednosti textu. Celkové zpracování textu je ale pečlivé.

Otázky do diskuse:

1. Na základě čeho volil autor výzkumné otázky?
2. V čem se liší výsledky autorova výzkumu s tím, co sloužilo autorovi jako inspirace pro formulaci výzkumných otázek?
3. V čem je přínos autorova výzkumu?
4. Jaký je význam závěrů této disertační práce pro rozvoj pedagogiky jako vědecké disciplíny?

Závěr: Po přečtení a zhodnocení předložené disertační práce, zvážení jejich kladných i záporných stránek mohu konstatovat, že doporučuji disertační práci k obhajobě.

V Olomouci 11. 8. 2020

Prof. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D., oponentka

